

Latvijas Republikas un Baltkrievijas Republikas līgums

Publicēts: 01.11.2020.

Latvijas Republikas un Baltkrievijas Republikas līguma piemērošana

2010.gada 28.septembrī ir stājies spēkā [līgums ar Baltkrievijas Republiku par sadarbību sociālās drošības jomā](#)

Līgums regulē personas sociālo apdrošināšanu, ja tā dodas strādāt uz otru valsti, tiesības uz atsevišķiem pabalstiem, kā, piemēram, bezdarbnieka pabalstu vai sociālā nodrošinājuma pabalstu. Tomēr visvairāk līgums ietekmē pensiju jomu, jo saskaņā ar līguma nosacījumiem katra līgumvalsts pensiju izmaksā par saviem apdrošināšanas periodiem.

Tiesības saņemt Baltkrievijas Republikas pensiju

Sakarā ar līgumu Latvijas iedzīvotāji iegūst iespēju pieprasīt pensiju no Baltkrievijas Republikas par darba vai tam pielīdzinātajiem periodiem Baltkrievijas teritorijā, ja par šiem periodiem jau nav piešķirta Latvijas Republikas (LR) pensija.

Nosakot tiesības uz Baltkrievijas pensiju, ir jāievēro tur noteiktais pensijas vecums, nepieciešamais apdrošināšanas stāžs un citi nacionālajā likumdošanā paredzētie nosacījumi.

Ja personai apdrošināšanas stāžs Baltkrievijā ir mazāks, nekā to paredz Baltkrievijas nacionālā likumdošana, tad tiesību noteikšanā uz pensiju Baltkrievijas kompetentā institūcija var izmantot arī Latvijas apdrošināšanas periodus. Tomēr pensiju jāaprēķina tikai par Baltkrievijas apdrošināšanas periodiem.

Ja Baltkrievijas apdrošināšanas periods ir mazāks par vienu gadu, tad gan nevar pretendēt uz Baltkrievijas Republikas pensiju.

Baltkrievijas pensiju var pieprasīt cilvēki, kuriem ir iestājies Baltkrievijā noteiktais pensijas vecums, kā arī Latvijas vecuma pensijas saņēmēji, kuriem Baltkrievijas periods nav bijis ieskaitīts Latvijas apdrošināšanas stāžā, kā, piemēram, Latvijas nepilsoņi. Tāpat ir iespējams saņemt invaliditātes, izdienas un apgādnieka zaudējuma pensiju par Baltkrievijas apdrošināšanas periodiem, ja ir pensijas piešķiršanai nepieciešamie nosacījumi.

Lai pieprasītu pensiju par Baltkrievijas darba un tam pielīdzinātajiem periodiem, personai jāvēršas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļā un jāiesniedz pensijas pieprasījums, dokumenti, kas apliecina darba un tam pielīdzinātos periodus Baltkrievijas teritorijā, kā arī citi dokumenti, kas nepieciešami konkrētā pensijas veida piešķiršanai. Saņemtais pieprasījums un dokumenti tiks nosūtīti Baltkrievijas kompetentajai institūcijai izskatīšanai. Ja tiks piešķirta Baltkrievijas pensija, tā tiks izmaksāta ar VSAA starpniecību vienu reizi ceturksnī. Pieprasījumā personai jānorāda savs konta numurs LR kredītiestādē, kur pārskaitīt pensiju.

Tiesības saņemt Latvijas Republikas pensiju

Latvijas iedzīvotājiem, kuri dosies pensijā pēc līguma spēkā stāšanās datuma, Latvijas apdrošināšanas stāžā, par kuru izmaksā pensiju, vairs neiekļaus Baltkrievijas darba un tam pielīdzinātos periodus, jo par šiem periodiem pensija ir jāpiešķir Baltkrievijas kompetentajai institūcijai saskaņā ar Baltkrievijas nacionālo likumdošanu. Baltkrievijas apdrošināšanas periodus, ko ir apstiprinājusi Baltkrievijas kompetentā institūcija, ņem vērā tikai tiesību noteikšanai uz Latvijas pensiju, ja Latvijas apdrošināšanas stāžs ir nepietiekams, lai piešķirtu pensiju.

Tikai gadījumos, kad Baltkrievijas apdrošināšanas periods ir mazāks par vienu gadu un Baltkrievijas kompetentā institūcija to ir apstiprinājusi, un, ņemot vērā šo apdrošināšanas periodu rodas tiesības uz Latvijas pensiju, tad to iekļauj Latvijas apdrošināšanas stāžā, par kuru izmaksā Latvijas pensiju.

Ja pensija ir piešķirta pirms līguma spēkā stāšanās datuma un Baltkrievijas darba un tam pielīdzinātie periodi ir jau ņemti vērā Latvijas pensijas aprēķināšanā, tad šādu pensiju nav paredzēts pārskatīt. Latvijas pensiju var pieprasīt arī Baltkrievijas iedzīvotāji, ja viņiem ir uzkrāti darba un tam pielīdzinātie periodi Latvijas teritorijā un par tiem nav piešķirta Baltkrievijas pensija vai citas valsts pensija, piemēram, Krievijas Federācijas pensija. Pensijas pieprasījums un dokumenti par apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim ir iesniedzami Baltkrievijas kompetentajā institūcijā, kura tos nosūtīs VSAA izvērtēšanai. Ja personai ir tiesības uz Latvijas pensiju, to izmaksā vienu reizi ceturksnī ar Baltkrievijas kompetentās institūcijas starpniecību, kura to pārskaita uz personas kontu Baltkrievijas kredītiestādē.

Pensijas izmaksa sakarā ar dzīves vietas maiņu

Līguma nosacījumi paredz, ka pensiju saņēmējam, pēc izbraukšanas uz pastāvīgu dzīvi Baltkrievijā ir turpināma Latvijas pensijas izmaksa. Lai saņemtu pensiju Baltkrievijā, pensijas saņēmējam pirms izbraukšanas ārpus Latvijas jāiesniedz VSAA nodaļā pieprasījums par Latvijas pensijas izmaksu Baltkrievijā. Ierodoties jaunajā dzīvesvietā, personai jādeklarējas un jāvēršas Baltkrievijas kompetentajā institūcijā ar iesniegumu, kurā jānorāda jaunā dzīvesvietas adrese un savs konta numurs Baltkrievijas kredītiestādē, uz kuru pārskaitīt Latvijas pensiju. Tomēr Baltkrievijā dzīvojošām personām nav tiesības saņemt līdz 2011.gada 31.decembrim piešķirto piemaksu pie Latvijas vecuma vai invaliditātes pensijas par apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim, tādēļ, mainot pastāvīgo dzīves vietu, piemaksas izmaksa tiks pārtraukta.

Ja Baltkrievijas pensijas saņēmējs pārcelsies uz patstāvīgu dzīvi Latvijā, tad Baltkrievijas kompetentā institūcija ar VSAA starpniecību arī turpinās izmaksāt piešķirto pensiju.

Tiesību aktu piemērošana

Līgums nosaka, ka vispārējā gadījumā uz personu attiecas tās valsts tiesību akti un sociālās apdrošināšanas iemaksas jāveic tajā valstī, kuras teritorijā persona strādā kā darba ņēmējs vai veic darbību kā pašnodarbināta persona, neatkarīgi no viņas pastāvīgās dzīves vietas.

Uz pašnodarbinātajiem, kuri veic darbību abu pušu teritorijās, attiecinā dzīvesvietas valsts tiesību aktus.

Līgumā paredzēti atsevišķi nosacījumi dažādām personu kategorijām– diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību darbiniekiem, jūras kuģu ekipāžas locekļiem un transporta uzņēmumos nodarbinātajiem.

Darbinieku nosūtīšana

Uz darbiniekiem, strādājošiem vienā valstī un kurus darba devējs ir nosūtījis izpildīt darbu otrajā valstī, turpina attiekties nosūtītājas valsts tiesību akti ar nosacījumu, ka komandējuma ilgums nepārsniedz 2 gadus.

Līdz ar to, ja Latvijas darba devējs ir nosūtījis savu darbinieku veikt darbu uz Baltkrieviju un nosūtījuma periods nepārsniedz 2 gadus, tad darbinieks var palikt sociāli apdrošināts Latvijā un darba devējam par viņu jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas Latvijā.

Darbinieka nosūtīšanas gadījumā VSAA izsniedz izziņu par piemērojamajiem normatīvajiem aktiem, kas apliecina, ka uz darbinieku attiecas Latvijas tiesību akti un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir veicamas Latvijā. Lai saņemtu izziņu, darba devējam /darbiniekam jāiesniedz VSAA iesniegums *iesniegums sociāli apdrošināmās personas statusa saglabāšanai Latvijā, strādājot valstī, ar kuru noslēgts starpvalstu līgums.*

Ģimenes pabalsti

Līgums tiek piemērots attiecībā uz šādiem pabalstiem:

bērna piedzimšanas pabalstu;

bērna kopšanas pabalstu;

bērna invalīda kopšanas pabalstu;

ģimenes valsts pabalstu.

Līgums nosaka, ka ģimenes pabalsti tiek piešķirti un izmaksāti saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras teritorijā ir bērna dzīvesvieta.

Līdz ar to tiesības uz minētajiem ģimenes pabalstiem tiek noteiktas saskaņā ar Līgumu un Latvija tiesību aktiem - Valsts sociālo pabalstu likumu.

Ievērojot minētās tiesību normas, tiesības saņemt bērna piedzimšanas pabalstu, bērna kopšanas pabalstu, bērna invalīda kopšanas pabalstu un ģimenes valsts pabalstu ir arī tiem Latvijā dzīvojošiem Baltkrievijas pilsoņiem, kuriem Latvijā ir izsniegta termiņuzturēšanās atļauja un kuru bērni dzīvo Latvijā.

Bezdarbnieka pabalsts

Līgums paredz, ka tiesību noteikšanai uz bezdarbnieka pabalstu, var tikt summēti Latvijā un Baltkrievijā uzkrātie apdrošināšanas periodi, kuri laika ziņā nepārklājas.

Līdz ar to, ja persona [likuma](#) "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmajā vai otrajā daļā noteiktajā 16 mēnešu periodā ir bijusi apdrošināta Latvijā mazāk kā 12 mēnešus, un minētajā 16 mēnešu periodā viņa ir bijusi nodarbināta arī Baltkrievijā, tad, nosakot personas tiesības uz bezdarbnieka pabalstu, var tikt ņemti vērā arī Baltkrievijas apdrošināšanas periodi.

Lai varētu tikt piemēroti summēšanas noteikumi, nepieciešams apliecinājums no Baltkrievijas kompetentās iestādes par apdrošināšanas periodiem šajā valstī. Saraksti ar Baltkrievijas kompetento iestādi veic VSAA Starptautisko pakalpojumu nodaļa.

Ja persona, kura saņem bezdarbnieka pabalstu Latvijā, pārceļas uz dzīvi Baltkrievijā, tad viņa zaudē bezdarbnieka statusu un bezdarbnieka pabalsta izmaksa tiek pārtraukta ar dienu, kad persona ir pārcēlusies uz dzīvi Baltkrievijā. Šādā gadījumā personai bezdarbnieka statuss un tiesības uz bezdarbnieka pabalstu tiek noteiktas saskaņā ar dzīvesvietas valsts – Baltkrievijas tiesību aktiem.

Slimības, maternitātes un paternitātes pabalsti

Līgums nosaka, ka slimības, maternitātes un paternitātes pabalstus piešķir un izmaksā saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā persona ir sociāli apdrošināta.

Līdz ar to, ja persona strādā un ir sociāli apdrošināta Latvijā, tad slimības, maternitātes un paternitātes pabalsti tiek piešķirti un izmaksāti saskaņā ar likumu „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu”.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts

Līgums paredz, ka tiesību noteikšanai uz Latvijas sociālā nodrošinājuma pabalsta saņemšanu tiem Baltkrievijas pilsoņiem, kuri Latvijā nepārtraukti ir nodzīvojuši pēdējos 12 mēnešus pirms pabalsta pieprasīšanas, kopējā 60 mēnešu dzīvošanas periodā, tiek ieskaitīti Baltkrievijā nodzīvotie periodi.

Līdz ar to personām, uz kurām attiecas Līgums, lai izpildītu Valsts sociālo pabalstu likuma 4.panta piektās daļas 1.punkta prasību (*invaliditātes vai vecuma gadījumā valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu piešķir personām, kuras Latvijas Republikā nodzīvojušas kopumā ne mazāk kā 60 mēnešus, no tiem pēdējos 12 mēnešus nepārtraukti*), tiesību noteikšanai uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, 60 mēnešu periodā ieskaita arī Baltkrievijas teritorijā dzīvoto periodu, ja pēdējie 12 mēneši ir nodzīvoti Latvijā.

<https://www.vsaa.gov.lv/lv/latvijas-republikas-un-baltkrievijas-republikas-ligums>